

SENTIMENTUL ISTORIEI

24 ianuarie, 16 februarie, 6 martie... Aniversări, comemorări, evenimente...

Viața noastră cotidiană se desfășoară sub semnul unor evocări, al unor amintiri, care leagă trecutul cel mai îndepărtat sau mai apropiat, de prezentul viu, tumultuos. Niciodată sentimentul istoriei nu a fost mai puternic ca acum, cînd țara întregă, aplecată cu sîrg asupra prezentului, își clădește viitorul. Niciodată n-am fost mai conștienți ca acum, că istoria este în noi, încorporată în fiecare din noi ca în pămîntul acestei țări. În presa cotidiană evocările unor zile trecute se învecinează cu judecata lucidă a prezentului, cu prospecțiunile în viitor. Dimensiunea istorică a zilelor noastre crește în raport direct cu conștiința drumului străbătut și a celui care ne stă în față.

Acest sentiment al istoriei a stat la baza multor piese apărute în ultima vreme. Li s-a spus în bloc „piese istorice“ și au fost judecate de unii critici, tot în bloc, într-un fel de opoziție față de piesele „de actualitate“. Chestiunea merită, desigur, o discuție mai largă, care nu-și găsește locul aici. Unele începuturi de dezbateri au fost făcute, încă timid, încă nu destul de precise, dar nu mă îndoiesc că ele vor continua, pentru a aduce lumină.

Demn de relevat este, pentru mine, faptul că sentimentul istoriei nu se manifestă în aceste piese ca o întoarcere în trecut, ca o fugă de prezent, cum se întîmpla în bună măsură în teatrul romantic, ci dimpotrivă, trecutul devine argument al prezentului, figurile și faptele trecutului devin materie vie, semne ale unor idei și gânduri proprii omului zilelor noastre.

Între această istorie și istoria zilei de azi este o legătură de continuitate și totodată de determinare, de cauzalitate. Explicația, temeiurile unor stări prezente le găsim adesea în trecut, investigarea artistică a trecutului avînd adesea darul de a lumina și chiar de a stimula prezentul. Judecate în perspectivă istorică, faptele, evenimentele, persoanele sau personalitățile se prind într-un joc al valorilor și al proporțiilor a cărui rezolvare, dincolo de sensul său obiectiv, depinde în cea mai mare măsură de optica celui care l-a declanșat. Și aceasta e o chestiune care ar merita o discuție.

Deocamdată, constatăm că în teatrul „istoric“ dramaturgii își aleg drept teren de investigație epoci îndepărtate. Evul mediu, societatea feudală românească, eventual secolul al nouăsprezecelea. Aniversarea Unirii Principatelor a prilejuit două piese-evocare, utile în felul lor, dar nedepășind nivelul unor stampe de epocă. Cu *Scrisorile Ilie Păunescu* încearcă un pas mai departe, spre comentariu și dezbateri.

Dar istoria mai apropiată de zilele noastre rămîne, dacă nu *terra incognita*, în orice caz teren meatis de dramaturgi. Au fost, în anii trecuți, niște încercări (meizbutite) de a înscrie în forme dramaturgice evenimente politice recente. Lipsa de har a autorilor, lipsa de experiență a dramaturgiei noastre noi, au dus la eșec o întreprindere care prin ea însăși era lăudabilă. E vorba, în fond, de un teatru politic, prin însăși substanța sa de viață, un teatru în care istoria recentă să slujească drept materie primă. Eșecurile n-au compromis însă ideea. Ea, ideea, a rămas valabilă și așteaptă doar temerarii care să se avînte din nou. Există nenumărate modalități artistice prin care ar putea fi realizată — de la teatrul documentar la teatrul metaforic.

Nu numai Brecht a arătat că se poate face artă teatrală, pornind de la evenimente politice precise, de la documente exacte. Se practică azi în lume un teatru-documentar, care nu e mai puțin artistic, atunci cînd e bine făcut, decît teatrul poetic, simbolic, metaforic. *Ancheta* lui Peter Weiss, e o dramă zguduitoare prin adevărul crud al documentelor devenite material dramatic, iar *Cîntecul celor două scaune electrice* de Armand Gatti arată cum se poate converti istoria recentă în fapt de teatru. Sînt doar două exemple, mai bine cunoscute, din numeroasele existente.

Teatru de inspirație istorică? Teatru de inspirație actuală? Istoria se leagă de prezent prin năzuința fierbinte a omului de a fi, mai presus de orice. *Om*. Este țelul suprem al politicii Partidului Comunist Român, încă de la înființarea sa. Iar datele istorice ale acestei politici, sînt etape înflăcărute ale luptei pentru atingerea țelului. Dramaturgia noastră se poate încălzi la dogoarea acestor flăcări.

Margareta Bărbuță